

УДК 342.9

DOI [https://doi.org/10.32782/2304-1587/2024-26-1\(38\)-3](https://doi.org/10.32782/2304-1587/2024-26-1(38)-3)

ПРОБЛЕМАТИКА РОЗУМІННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ФОРМИ УЧАСТІ АДВОКАТА В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Гаран (Стукаленко) Ольга Володимирівна

доктор юридичних наук, професор,

професор кафедри адміністративного та господарського права,

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6757-6309>

У статті досліджено поняття процесуальної форми участі адвоката в адміністративному провадженні, яка є важливою складовою прояву адвокатської діяльності і реалізується на рівні адміністративного провадження. Зазначено, що процесуальна форма участі адвоката в адміністративному провадженні – це встановлений законом порядок та умови здійснення окремих процесуальних дій і всієї їх сукупності та офіційне закріплення їх ходу та результатів. Ця процесуальна форма залежить від багатьох факторів: виду провадження (судового чи позасудового); інстанції; категорії адміністративних справ; повноважень адвоката в процесі тощо. Визначено основні види адвокатської діяльності, які можуть бути реалізовані в межах адміністративного провадження і наголошено, що ці повноваження умовно можливо поділити на два основних підкасти: представництво та захист прав, свобод та інтересів осіб. Наголошено, що правове підґрунтя діяльності адвоката сформовано великою кількістю нормативно-правових актів та правилами адвокатської етики, які і визначають процесуальні форми участі адвоката в певному адміністративному провадженні. Встановлено, що на ефективність реалізації процесуальної форми діяльності адвокатів в адміністративному провадженні впливають існуючі не вирішені проблемні моменти, наприклад, в контексті представництва. Зроблено висновок, що подальші дослідження процесуальних форм участі адвоката в адміністративному провадженні мають важливе значення для забезпечення справедливості та захисту прав осіб, завдяки тому, що: а) ці напрацювання будуть сприяти запровадженню додаткових гарантій на користь права особи на справедливий адміністративний процес; б) ці дослідження допоможуть оптимізувати діяльність адміністративного суду та учасників адміністративного судочинства на різних етапах, стадіях та інстанціях; в) оновити їхні професійні навички та практичний досвід тощо. Наголошено на необхідності проведення комплексних досліджень питання у контексті новітніх викликів сьогодення.

Ключові слова: адвокат, захист прав і свобод осіб, адміністративні суди, процесуальна форма, адвокатська діяльність, статус адвоката, адміністративне провадження, представництво, законодавство, процесуальна форма участі адвоката в адміністративному провадженні.

Haran (Stukalenko) Olha. Problems of understanding the procedural form of lawyer's participation in administrative proceedings

The article examines the concept of the procedural form of a lawyer's participation in administrative proceedings, which is an important component of the lawyer's activity and which is implemented at the levels of administrative proceedings. It is noted that the procedural form of a lawyer's participation in administrative proceedings is the procedure and conditions established by law for the implementation of individual procedural actions and in their entirety and the official confirmation of their progress and results. This procedural form depends on many factors: the type of proceedings (judicial or extrajudicial); instances; categories of administrative cases; attorney's powers in the process, etc. The main types of advocacy activities that can be implemented within the framework of administrative proceedings are defined, and it is emphasized that these powers can be conditionally divided into two main sub-castes: representation and protection of rights, freedoms and interests of individuals. It is emphasized that the legal basis of the lawyer's activity is formed by a large number of normative legal acts and the rules of lawyer's ethics, which determine the procedural forms of the lawyer's participation in certain administrative proceedings. It was established that the effectiveness of the implementation of the procedural form of the activity of lawyers in administrative proceedings is affected by existing unresolved problematic points, for example, in the context of representation. It was concluded that further research into the procedural forms of the lawyer's participation in administrative proceedings is important for ensuring justice and protecting the rights of individuals, due to the fact that: a) these developments will contribute to the introduction of additional guarantees in favor of the individual's right to a fair administrative process; b) these studies will help to optimize the activity of the administrative court and participants in administrative proceedings at various stages, stages and instances; c) update their professional skills and practical experience, etc. It is emphasized the need to carry out complex studies of the issue in the context of the latest challenges of today.

Key words: lawyer, protection of the rights and freedoms of individuals, administrative courts, procedural form, lawyer's activity, lawyer's status, administrative proceedings, representation, legislation, procedural form of lawyer's participation in administrative proceedings.

Вступ. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 5 липня 2012 року (далі – Закон № 5076-VI) встановлює базові положення, правові засади організації і діяльності адвокатури та здійснення адвокатської діяльності в Україні [1], а в інших процесуальних законах уточнюються особливості реалізації

адвокатської діяльності із урахуванням специфіки категорій справ, що обумовлює процесуальну форму участі адвоката в адміністративному провадженні.

Однак, у наукових працях здебільшого ведеться дискусія щодо змісту поняття «процесуальна форма», тоді як питання правового закріплення процесуальних форм у межах юридичних процесів, зокрема адміністративного судочинства, отримують менше уваги. Водночас, дослідженню категорії «процесуальні форми участі адвоката в адміністративному провадженні» майже не приділено увагу, хоча в контексті необхідності підвищення рівня захисту прав, свобод та інтересів є вкрай актуальним питанням. Це також цікаво в контексті оптимізації діяльності адвокатів та всіх учасників адміністративного судочинства і допоможе покращити ефективність розгляду справ. Актуалізується питання і тим, що дослідження процесуальної форми участі адвоката в адміністративному провадженні відіграє ключову роль у вдосконаленні системи юстиції та захисту прав осіб, та буде сприяти впровадженню додаткових гарантій права особи на справедливий суд.

Матеріали та методи. Теоретичною основою написання наукової статті стали дослідження вітчизняних вчених, у яких розглядаються окремі аспекти діяльності адвоката в адміністративному судочинстві, зокрема, Є.В. Бережної [2], Н.М. Бакаянної [3], А.М. Бірюкової, А.Ю. Брода, О.М. Величко, Т.Б. Вільчик, А.Б. Гришук [4], Н.Я. Лепіш [4], В.В. Грисюка, О.О. Джабурії, В.В. Заборовського, С.О. Іваницького, В.С. Мельниченко, В.С. Шевчук, М.В. Шпак, К. А. Щербак, О.Г. Юшкевич [5] та інших. Також слід відзначити праці, у яких розглядається поняття «процесуальна форма». До таких належать праці: В.Б. Авер'янова, О.М. Бандурки, Я.О. Берназюка, В.М. Бевзенка, В.Л. Грохольського, І.П. Голосніченко, О.В. Кузьменко, О.І. Миколенка, Ю.С. Педько, В.М. Протасова, В.С. Стефанюка, М. М. Тищенко та інших. Попри велику кількість наукових праць щодо участі адвоката в адміністративному провадженні, станом на зараз залишається низка невирішених проблем як нормативного, так і прикладного характеру, що і обумовлює актуальність даного дослідження.

Методами наукової роботи є аналіз та синтез, формально-юридичний та структурно-функціональний. Так, застосування методу аналізу та синтезу дало змогу розглянути окремі здобутки правової науки щодо процесуальних форм участі адвоката в адміністративному судочинстві та виокремити з них визначальні риси даної діяльності. Формально-юридичний та структурно-функціональний методи застосовано з метою ґрунтовного аналізу положень національного законодавства щодо діяльності адвоката в адміністративному судочинстві, що дало змогу виокремити основні види адвокатської діяльності та детально проаналізувати їх.

Результати. В юридичній літературі «процесуальна форма» характеризується як одне з основних понять юридичного процесу і визначається наступним чином [6, с. 182–187].

На підставі аналізу наукової літератури можливо визначити, що питаннями, пов'язаними із процесуальною формою займалися багато науковців, але однозначної позиції не вироблено.

Наприклад, О.І. Миколенко у статті «Процесуальна форма в адміністративному судочинстві та проблеми законотворчості в Україні» розглянув сучасні підходи до поняття і структури процесуальної форми в адміністративному судочинстві та виокремив три основні, а саме: «а) процесуальна форма це точно регламентований законом порядок здійснення процесуальної діяльності. <...> б) процесуальна форма це закріплена процесуальним правом структура всього процесу і окремих його стадій, а також встановлені умови, послідовність і порядок здійснення процесуальних дій. <...> в) процесуальна форма це встановлений законом порядок та умови здійснення окремих процесуальних дій і всієї їх сукупності та офіційне закріплення їх ходу та результатів. На відміну від попереднього, дане визначення акцентує увагу на офіційному закріпленні результатів процесуальних дій» [7, с. 52–53].

Також О.І. Миколенко зазначає, що «адміністративну процесуальну форму можна визначити як встановлений адміністративно-процесуальними нормами порядок (стан, лад), в межах якого здійснюється послідовна діяльність суб'єктів адміністративного процесу та дії інших його учасників. До елементів змісту адміністративної процесуальної форми слід відносити: 1) порядок ведення адміністративного процесу; 2) форму зв'язків, що виникають між суб'єктами і учасниками адміністративного процесу на його певних стадіях і етапах; 3) форму прояву окремих дій (актів) суб'єктів та учасників адміністративного процесу» [7, с. 55].

А.Б. Гришук, Н.Я. Лепіш зазначають, що «найбільш поширеною є позиція, за якою під процесуальною формою розуміється порядок здійснення правосуддя» [4, с. 42].

В той же час, у межах дискусії, яка точиться навколо змістовного наповнення поняття «процесуальні форми участі адвоката в адміністративному провадженні», потрібно звернути увагу, що діяльність адвокатів у сфері адміністративного судочинства стосується «незалежної професійної діяльності адвоката щодо здійснення захисту, представництва та надання інших видів правничої допомоги клієнту» [1], що може задовольняти інтереси таких осіб, коли порушуються їх права та свободи, і тому, в контексті національного законодавства передбачені інструменти, які гарантують застосування ефективних засобів правового захисту таких осіб шляхом закріплення певних видів адвокатської діяльності через певні процесуальні форми в адміністративному провадженні.

Процесуальні форми участі адвоката в адміністративному провадженні обумовлені вимогами законодавства. Так, правове підґрунтя діяльності адвоката сформовано великою кількістю нормативно-правових актів. До основних можливо віднести такі акти, як: Конституція України, Кодекс адміністративного судочинства України [8], Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [1], Закон України «Про безоплатну правничу допомогу» [9], Закон України «Про адміністративну процедуру» [10], Положення про ордер на надання правничої (правової) допомоги, затверджене рішенням Ради адвокатів України [11], Конвенція про захист прав людини та основних свобод [12], рішення Конституційного Суду України, рішення Верховного Суду, рішення Європейського суду з прав людини, норми м'якого права, наприклад, Рекомендація Rec(2000)21 від 25 жовтня 2000 року Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про свободу професії адвоката та інші.

Також важливу роль у визначенні функціональних можливостей адвоката в адміністративному судочинстві відводять загально-правовим вимогам, що стосуються адвокатської діяльності, включаючи норми професійної етики. Тільки шляхом врахування цих особливостей та відповідного адаптивного підходу адвокати можуть ефективно захищати права та інтереси своїх клієнтів у сучасному адміністративному судочинстві, реалізуючи їх у певних процесуальних формах участі адвоката в адміністративному провадженні.

Враховуючи положення статті 19 Закону № 5076-VI, можливо визначити основні види адвокатської діяльності, які можуть бути реалізовані в межах адміністративного провадження. Ці повноваження умовно можливо поділити на два основних підкаста: 1) представництво та 2) захист прав свобод й інтересів осіб.

Наприклад, Андрій Кучма зазначає, що «представництво за своєю природою – це організаційне правовідношення, змістом якого є повноваження однієї особи (представника) діяти від імені та в інтересах іншої особи, яке виникає з договору, закону, акта органу публічної влади. Крім того, представництвом є діяльність представника, спрямована на реалізацію наданих йому повноважень» [13].

Безперечно, представництво ґрунтується на повноваженнях, що є його основою і складаються з двох суб'єктивних прав: абсолютного та відносного. Абсолютне право дає представнику можливість вчиняти дії від імені та на користь особи, яку він представляє. У свою чергу, відносне право гарантує, що всі наслідки таких дій стосуватимуться саме цієї особи, а не представника.

Потрібно враховувати, що існує два види представництва: законне та добровільне. Перше обумовлене законом та незалежне від волі сторін. Така форма представництва застосовується, наприклад, у випадках, коли особа не може самостійно захищати свої права (наприклад, неповнолітні, особи, які обмежені в дієздатності та т.п.). Добровільне представництво ґрунтується на волі осіб та оформлюється дорученням. Якщо в судовому процесі виступає адвокат, йому необхідно мати ордер або договір на надання правової допомоги. Таким чином, представництво є важливою складовою правової системи, що дозволяє забезпечити ефективний захист прав та інтересів осіб, які не можуть самостійно відстоювати їх у суді.

На ефективність реалізації процесуальної форми діяльності адвокатів в адміністративному провадженні впливають існуючі не вирішені проблемні моменти, наприклад, в контексті представництва. Так, наприклад, у сфері представництва інтересів сторін у суді належність та допустимість документів для підтвердження повноважень представника стає частою проблемою, яка підтверджується практикою. Вимоги до документів можуть варіювати в залежності від категорії справи та правил певного юридичного процесу. Часом сторони зіштовхуються з вимогою подання оригіналів довідок або нотаріально завірених копій, що може ускладнити процес представництва та ускладнити судовий процес.

Такі питання вимагають уважного розгляду та встановлення чітких правил, які б дозволяли ефективно підтверджувати повноваження представників. Необхідною є стандартизація, уніфікація процедур та узгодження вимог до документації між усіма учасниками судового процесу, щоб забезпечити справедливий та ефективний хід розгляду справи.

Другим прикладом прояву проблематики реалізації представництва є така ситуація, коли відсутні чіткі умови для роботи адвокатів з органами державної влади та місцевого самоврядування. Навіть при можливому майбутньому врегулюванні цього питання законодавством, залишається чимало невирішених аспектів щодо механізму представництва адвокатами цих органів. Наприклад, необхідно розглянути, які саме функції можуть виконувати адвокати в цих органах, як забезпечити незалежність адвокатів та зберегти конфіденційність інформації, яку вони можуть отримувати.

Також потрібно врахувати можливість конфлікту інтересів між адвокатською діяльністю та роботою у державних органах. Розв'язання цих питань потребуватиме уважного аналізу та обговорення за участю всіх зацікавлених сторін з метою забезпечення ефективного функціонування системи представництва.

Олена Алексеева звертає увагу та те, що «Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розширення можливостей самопредставництва в суді органів державної влади, органів

влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, інших юридичних осіб незалежно від порядку їх створення» від 18.12.2019 № 390-IX [14] не вирішив питання щодо механізмів та способів представництва адвокатами органів державної влади та органів місцевого самоврядування у судових органах» [15]. Хоча потрібно враховувати, що представництво інтересів фізичних і юридичних осіб, держави, органів державної влади та органів місцевого самоврядування в іноземних та міжнародних судових органах здійснюється, якщо інше не встановлено законодавством іноземних держав, статутними документами міжнародних судових органів та інших міжнародних організацій або міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Л. Ізвітова наголошує, що «бажання спільно долати існуючі проблеми є необхідною умовою забезпечення справедливого судочинства, забезпечення дотримання прав та законних інтересів усіх учасників судового процесу» [16].

Також потрібно враховувати, що участь адвоката в адміністративному провадженні у сучасних умовах набуває особливого значення та має прояв у певних важливих аспектах. По-перше, це пов'язано з інтенсивним переходом до застосування цифрових технологій, що вимагає від адвокатів адаптації до змін та вдосконалення навичок у сфері інформаційних технологій. По-друге, формування європейського підходу до правового статусу адвоката породжує проблеми невідповідності наявних правових положень сучасним європейським стандартам здійснення адвокатської діяльності. Національне законодавство повинно активно враховувати ці нові реалії та імплементувати міжнародні стандарти, забезпечуючи адвокатам належний статус та захист їхніх професійних інтересів відповідно до міжнародних вимог, але із урахуванням національних правових традицій та практичних напрацювань і, беручи до уваги інтереси українського суспільства.

Даній позиції дотримується і В.С. Шевчук, який відзначає, «що в адміністративному судочинстві адвокат залучається як особа, яка надає професійну правничу допомогу, а його діяльність під час вирішення публічно-правових спорів опосередковується такими особливостями: а) адміністративне судочинство зазнає змін щодо застосування цифрових технологій і процесів глобалізації; б) формується європейський підхід до правового регулювання правового статусу адвоката, що зумовлює відсталість наявних правових положень. Окрему роль у визначенні функціональних можливостей адвоката в адміністративному судочинстві відведено загальноправовим вимогам, що висуваються до адвокатської діяльності, включно з нормами професійної етики» [17, с. 7–8].

Висновки. Зазначено, що специфіка участі адвоката в розгляді публічно-правових спорів зумовлюється особливістю адвокатської діяльності та процесуальними вимогами Кодексу адміністративного судочинства України, Законом України «Про адміністративну процедуру» та іншими нормативно-правовими актами, відповідно до яких адвокат діє в рамках чітко визначеного обсягу прав та обов'язків, які встановлені для учасника процесу, інтереси якого він представляє. Такий підхід забезпечує ефективне представництво та захист інтересів клієнта, а також сприяє дотриманню принципів об'єктивності та справедливості в адміністративному судочинстві. Встановлено, що на ефективність реалізації процесуальної форми діяльності адвокатів в адміністративному провадженні впливають існуючі не вирішені проблемні моменти, наприклад, в контексті представництва, а саме: а) належність та допустимість документів для підтвердження повноважень представника; б) відсутність чітких умов для комунікації адвокатів з органами державної влади та місцевого самоврядування та інші. Обґрунтовано, що подальші дослідження процесуальних форм участі адвоката в адміністративному провадженні мають важливе значення для забезпечення справедливості та захисту прав осіб. І це пов'язано із тим, що ці напрацювання будуть сприяти запровадженню додаткових гарантій на користь права особи на справедливий адміністративний процес, що є важливим аспектом правової системи. Крім того, ці дослідження допоможуть оптимізувати діяльність адміністративного суду та учасників адміністративного судочинства на різних етапах, стадіях та інстанціях. Це сприятиме покращенню ефективності судочинства та забезпечить більш якісний захист прав осіб. Також, подальше наукове дослідження дозволить розширити знання та розуміння адвокатами різноманітних аспектів адміністративного провадження, а також оновити їхні професійні навички та практичний досвід, що допоможе їм більш ефективно захищати клієнтів у судових процесах, а також під час вирішення правових питань поза судовими засобами. Крім того, підвищення професійного рівня адвокатів сприятиме збільшенню довіри громадян до правової системи в цілому, що є важливим чинником для забезпечення правової стабільності та розвитку суспільства. Такий підхід сприятиме піднесенню якості юридичних послуг та забезпечить більш ефективний захист прав людей у сучасному правовому середовищі. Також, поглиблені дослідження процесуальних форм участі адвоката в адміністративному провадженні сприятимуть підвищенню професійного рівня адвокатів, що є важливим для забезпечення якісного захисту прав та інтересів осіб, які звертаються за правовою допомогою. Крім того, вони сприяють розвитку самої адвокатської діяльності, підвищуючи її авторитет та довіру громадськості.

Література:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 року № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text> (дата звернення: 25.03.2024).
2. Бережна Є.В. Правовий статус адвоката як учасника адміністративного процесу: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2021.
3. Бакайнова Н.М. Функціональні та організаційні основи адвокатури України: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.10. Одеса, 2017. 236 с.
4. Гришук А.Б., Лепіш Н.Я. Поняття процесуальної форми адміністративного судочинства. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*, 2023. Серія «Право». Випуск 76. Частина 2. С. 41-45. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2023/05/8.pdf> (дата звернення: 25.03.2024).
5. Юшкевич О. Г. Особливості представництва у суді адвокатом. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/764367f3-7075-465d-8053-24a6f5efd8cd/content> (дата звернення: 25.03.2024).
6. Миколенко О. І. Теорія адміністративного процедурного права: монографія. Х. : Бурун Книга, 2010. 336 с.
7. Миколенко О.І. Процесуальна форма в адміністративному судочинстві та проблеми законотворчості в Україні. *Правова держава*. 2018 № 29. с. 50–57.
8. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 6 липня 2005 року № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>
9. Про безоплатну правничу допомогу : Закон України від 02.06.2011 № 3460-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17#Text> (дата звернення: 25.03.2024).
10. Про адміністративну процедуру: Закон України від 17.02.2022 № 2073-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text>(дата звернення: 25.03.2024).
11. Положення про ордер на надання правничої (правової) допомоги, затверджене рішенням Ради адвокатів України: Рішення національної асоціації адвокатів України рада адвокатів України від 12.04.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr041871-19#Text> (дата звернення: 25.03.2024).
12. European Convention on Human Rights 04.11.1950 https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Convention_ENG. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 25.03.2024).
13. Судові подкасти: представництво й самопредставництво. URL: <https://baas.gov.ua/ua/164-podkasty/3913-sudovi-podkasti-predstavnistvo-j-samopredstavnistvo.html> (дата звернення: 25.03.2024).
14. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розширення можливостей самопредставництва в суді органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, інших юридичних осіб незалежно від порядку їх створення: Закон України від 18.12.2019 № 390-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/390-20#Text> (дата звернення: 25.03.2024).
15. Алексеева О. Представництво прав та інтересів органів державної влади та органів місцевого самоврядування у судових органах в умовах адвокатської монополії. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/3/54.pdf> (дата звернення: 25.03.2024).
16. Адвокатська діяльність в окупації: забезпечення права на захист чи колабораціонізм? URL: <https://www.helsinki.org.ua/articles/advokatska-diialnist-v-okupatsii-zabezpechennia-prava-na-zakhyst-chy-kolaboratsionizm/> (дата звернення: 25.03.2024).
17. Шевчук В.С. Функціональні основи діяльності адвоката в адміністративному судочинстві. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. Ужгород, 2023. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/66456> (дата звернення: 25.03.2024).

References:

1. Verkhovna Rada of Ukraine (2012). Pro advokaturu ta advokatsku diialnist: Zakon Ukrainy vid 5 lypnia 2012 roku № 5076-VI. [On advocacy and advocacy: Law of Ukraine dated July 5, 2012 No. 5076-VI]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text> [in Ukrainian].
2. Berezhna, Ye.V. (2021). Pravovyi status advokata yak uchasnyka administratyvnoho protsesu [Legal status of a lawyer as a participant in the administrative process]. *Candidate's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].
3. Bakaianova, N.M. (2017). Funktsionalni ta orhanizatsiini osnovy advokatury Ukrainy [Functional and organizational foundations of the Bar of Ukraine]. *Doctor's thesis*. Odesa [in Ukrainian].
4. Hryshchuk, A.B., & Lepish, N.Ia. (2023). Poniattia protsesualnoi formy administratyvnoho sudochynstva [Concept of procedural form of administrative proceedings]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu. Serii «Pravo»*. – *Scientific Bulletin of the Uzhgorod National University, "Law" series*, 6(2). 41–45. Retrieved from <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2023/05/8.pdf> [in Ukrainian].
5. Iushkevych, O.H. Osoblyvosti predstavnytstva u sudi advokatom. [Peculiarities of representation in court by a lawyer]. Retrieved from: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/764367f3-7075-465d-8053-24a6f5efd8cd/content> [in Ukrainian].
6. Mykolenko, O.I. (2010). *Teoriia administratyvnoho protsedurnoho prava [Theory of administrative procedural law]*. Kharkiv : Burun Knyha [in Ukrainian].

7. Mykolenko, O.I. (2018). Protsesualna forma v administratyvnomu sudochynstvi ta problemy zakonotvorchosti v Ukraini [Procedural form in administrative proceedings and problems of law-making in Ukraine]. *Pravova derzhava – Constitutional state*, 29. 50–57 [in Ukrainian].

8. Verkhovna Rada of Ukraine (2005). Kodeks administratyvnoho sudochynstva Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 06.07.2005 [Administrative Judicial Code of Ukraine: Law of Ukraine dated July 6, 2005]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> [in Ukrainian].

9. Verkhovna Rada of Ukraine (2011). Pro bezoplatnu pravnychu dopomohu : Zakon Ukrainy vid 02 chervnia .2011 № 3460-VI. [Law of Ukraine "On Free Legal Aid" dated June 2, 2011 No. 3460-VI]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17#Text>[in Ukrainian].

10. Verkhovna Rada of Ukraine. (2022). Zakon Ukrainy « Pro administratyvnu protseduru » vid 17.02.2022 № 2073-IX. [Law of Ukraine On administrative procedure dated February 17, 2022 No. 2073-IX]. (2022, February 17). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text> [in Ukrainian].

11. Rishennia natsionalnoi asotsiatsii advokativ Ukrainy rada advokativ Ukrainy «Polozhennia pro order na nadannia pravnychoi (pravovoi) dopomohy», zatverdzhene rishenniam Rady advokativ Ukrainy vid 12.04.2019. [The decision of the National Bar Association of Ukraine, the Bar Council of Ukraine "Regulations on the warrant for the provision of legal (legal) assistance", approved by the decision of the Bar Council of Ukraine dated April 12, 2019]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr041871-19#Text> [in Ukrainian].

12. European Convention on Human Rights 04.11.1950 https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Convention_ENG. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text

13. Sudovi podkasty: predstavnytstvo y samopredstavnytstvo. (2017). [Judicial podcasts: representation and self-representation]. Retrieved from <https://6aas.gov.ua/ua/164-podkasty/3913-sudovi-podkasti-predstavnytstvo-j-samopredstavnytstvo.html> [in Ukrainian].

14. Verkhovna Rada of Ukraine. (2019). Zakon Ukrainy «Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo rozshyrennia mozhyvostei samopredstavnytstva v sudi orhaniv derzhavnoi vlady, orhaniv vlady Avtonomnoi Respubliky Krym, orhaniv mistsevoho samovriaduvannia, inshykh yurydychnykh osib nezalezno vid poriadku yikh stvorennia» vid 18. hrudnia 2019 № 390- IX. [The Law of Ukraine "On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine on Expanding the Opportunities for Self-Representation in Court of State Authorities, Authorities of the Autonomous Republic of Crimea, Local Self-Government Authorities, and Other Legal Entities Regardless of the Order of Their Creation" dated December 18, 2019 No. 390-IX]. (2019, December 18). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/390-20#Text> [in Ukrainian].

15. Aleksieieva, O. (2020). Predstavnytstvo prav ta interesiv orhaniv derzhavnoi vlady ta orhaniv mistsevoho samovriaduvannia u sudovykh orhanakh v umovakh advokatskoi monopolii [Representation of the rights and interests of state authorities and local self-government bodies in judicial bodies under the conditions of a lawyer's monopoly]. Retrieved from <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/3/54.pdf> [in Ukrainian].

16. Advokatska diialnist v okupatsii: zabezpechennia prava na zakhyst chy kolaboratsionizm? (2023). [Legal activity in the occupation: ensuring the right to protection or collaborationism?]. Retrieved from <https://www.helsinki.org.ua/articles/advokatska-diialnist-v-okupatsii-zabezpechennia-prava-na-zakhyst-chy-kolaboratsionizm/> [in Ukrainian].

17. Shevchuk, V.S. (2023). Funktsionalni osnovy diialnosti advokata v administratyvnomu sudochynstvi [Functional bases of the lawyer's activity in administrative proceedings]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Uzhhorod, Retrieved from <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/66456> [in Ukrainian].